

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فرقه ها و مذاهب اسلامی در گذر تاریخ

نویسنده: محمد شقاقی

سرشناسه: شقاقی، محمد، ۱۳۴۶
عنوان و نام پدیدآور: فرقه‌ها و مذاهب اسلامی در گذر تاریخ / محمد شقاقی.

وضعیت ویراست: ویراست ۳

مشخصات نشر: کرج، سیادت، ۱۳۹۸

مشخصات ظاهری: ۳۵۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۷۹-۲۵-۹

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: ویراست نخست کتاب حاضر با عنوان "فرقه‌ها و مذاهب اسلامی در فراز و نشیب تاریخ" در سال

۱۳۸۷ توسط همین ناشر منتشر شده است.

کتابنامه: کتابنامه: ص. ۳۴۶.

عنوان دیگر: فرقه‌ها و مذاهب اسلامی در فراز و نشیب تاریخ.

موضوع: اسلام - فرقه‌ها

Islamic sects - History

موضوع: اسلام - فرقه‌ها - تاریخ

Islamic sects - History

رده بندی خنجره: ۱۳۹۸ قف۷ش/۲۳۶ BP

رده بندی در بی: ۶۷۰

شماره کتابشناسی: ۵۶۰۸۹۸

۰۹۱۹۰۰۹۴۶۳۰-۰۹۱۲۶۶۶۶۶۳۵

Siadat.nashr@yahoo.com

فرقه‌ها و مذاهب اسلامی در گذر تاریخ

تألیف: محمد شقاقی

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۹۸

ویرایش: سوم

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

حق هرگونه چاپ و انتشار محفوظ است.

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

www.siadat.nashr@yahoo.com

فهرست مطالب

مقدمه..... ۷

بخش اول ۱۱

مذهب تشیع و سیر تاریخی آن.....	۱۲
شیعه در زمان رحلت پیامبر(ص) و خلفای راشدین.....	۱۷
سقیفه بنی ساعده.....	۱۸
خلفای راشدین.....	۲۲
ماجرای جنگ جمل.....	۵۰
جنگ ین.....	۵۶
ماجرای کربلا.....	۵۸
جنگ نهروان.....	۶۱
شهادت حضرت علی(ع).....	۶۵
شیعه در عصر امویان.....	۶۸
آشنایی با خلفای بنی امیه.....	۷۰
شیعه در عصر عباسیان.....	۸۸
خلفای بنی عباس.....	۹۲
عصر آل بویه، فاطمیان و حمدانیان.....	۹۵
شیعه در عصر سلجوقیان و ایوبیان.....	۹۸
شیعه در عصر مغول.....	۱۰۷
شیعه در عصر صفویه.....	۱۰۹
ریشه های خاندان صفوی.....	۱۱۱
پادشاهان صفوی.....	۱۱۷
دوران حکومت شاهان ضعیف.....	۱۳۱
اوضاع دینی و مذهبی عصر صفوی.....	۱۳۳
مکانب فقه شیعه در دوره ی صفویه.....	۱۳۵
فقه های شیعه ازاول صفویه تا ابتدای دوره قاجار.....	۱۳۹
شیعه پس از صفویه در زمان نادرشاه افشار.....	۱۴۲
حوزه ی فعالیت علمای عصر صفوی.....	۱۴۴

بخش دوم: فرقه‌های شیعه ۱۴۶

فرقه‌های شیعه.....	۱۴۷
فرقه‌ی کیسانیه.....	۱۴۹
برخی از انشعابات شیعه در زمان امام صادق (ع).....	۱۵۹
فرقه‌ی اسماعیلیه.....	۱۶۱
فرقه‌ی فاطمیان و قرامطه.....	۱۷۲
سرگذشت قرامطه.....	۱۷۵
فرقه‌ی زیدیه.....	۱۷۹
فناهای فرقه‌ی زیدیه و شهادت زید.....	۱۹۳
حکومت‌های زیدیه.....	۲۰۰
دانشمندان زیدیه.....	۲۰۴

بخش سوم: آشنایی با سایر مذاهب و فرقه‌های اسلامی ۲۰۶

فصل اول: آشنایی با معنی و مذاهب اهل سنت.....	۲۰۸
اعتقاد اهل سنت و شیعه در مورد حضرت مهدی (عج).....	۲۱۰
تاریخ پیدایش اصطلاح اهل سنت.....	۲۱۳
مذاهب اهل سنت.....	۲۱۴
مذهب حنفیه.....	۲۱۴
مذهب مالکیه.....	۲۱۶
مذهب شافعیه.....	۲۱۹
مذهب حنبلیه.....	۲۲۲
مذهب سلفیه.....	۲۲۳
مذهب وهابیت.....	۲۲۵
فصل دوم: آشنایی با مذاهب کلامی.....	۲۳۰
مذهب کلامی معتزله.....	۲۳۰
اصول مذهب معتزله.....	۲۳۴
مذهب کلامی اشعریه.....	۲۳۷
روش کلامی اشعری.....	۲۴۱
متکلمان مشهور مذهب اشعریه.....	۲۴۴
مذهب ماتریدیه.....	۲۴۸

۲۵۲	 عقاید کلامی مذهب ماتریدی
۲۵۴	 متکلمان مشهور ماتریدیه
۲۵۶	 مذهب طحاویه
۲۵۸	 فصل سوم: آشنایی با سایر مذاهب و فرقه‌های اسلامی
۲۵۸	 فرقه‌ی قدریه
۲۶۰	 فرقه‌ی مرجئه
۲۶۲	 فرقه‌ی خوارج
۲۶۵	 تاریخ و عوامل پیدایش خوارج
۲۶۸	 فرقه‌ی زکراج
۲۶۸	 ۱- حکمه یا حویه
۲۶۸	 ۲- ازارقه
۲۶۸	 ۳- نجدات
۲۶۹	 ۴- بهسیه
۲۶۹	 ۵- عجارده
۲۶۹	 ۶- ثعالبه
۲۶۹	 ۷- صفریه
۲۶۹	 ۸- اباضیه
۲۷۱	 فرقه‌ی جهیمیه
۲۷۴	 فرقه‌ی ضاربه
۲۷۵	 فرقه‌ی نجاریه
۲۷۶	 فرقه کرامیه

بخش چهارم: غلات ۲۷۸

۲۷۹	 فصل اول: تعاریف و بحث عمومی غلات
۲۷۹	 غُلُو از نظر لغوی و اصطلاحی
۲۸۱	 غُلُو در اهل سنت
۲۸۲	 غُلُو در شیعه
۲۸۳	 علل پدید آمدن غلات منتسب به شیعه
۲۸۷	 نتایج غُلُو
۲۸۸	 پاسخ امامان شیعه به عقاید انحرافی غلات

۲۹۳	فصل دوم: فرقه‌های مشهور غلات
۲۹۳	فرقه‌ی دروزیه
۲۹۹	" " نصیریه
۳۰۳	" " شلمغانیه
۳۰۶	" " اهل حق
۳۱۲	" " شیخیه و کشفیه
۳۱۸	ملک بایه و بهانیه
۳۲۱	فرقه‌ی ادیانیه
۳۲۲	" " « احمدیه یا لاهوریه
۳۲۵	" " مشرک
۳۲۶	" " حیدریه
۳۲۷	" " بکتاشیه
۳۴۳	" " حروفیه
۳۴۶	کتابنامه

www.ketabo.ir

مقدمه

به نام و یاد پروردگاری که نامش راحت روح است و پیغام او مفتاح الفتوح و سلام او در وقت صبح، مؤمنان را صبح است و ذکر او، مرهم دل مجروح و مهرش، بلانشینا را کشتی نوح است.

شکر و سپاس خداوند را که آدمی را آفرید تا در وجود او عظمت و قدرت خلقتش را ببیند و با او سخن بر خود ببالد: «فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ». سپس به ملائکش فرمان داد تا بر او سجده کنند و جایگاه والای انسان را در نظام آفرینش به فرشتگان مقربش نشان و او را جانشین خود در روی زمین قرار داد. خداوند آدمی را آفرید و به واسطه پیامبران اینش به او راه و رسم چگونه زیستن را آموخت.

پیامبران الهی به واسطه وحی و اتصال به ذات اقدس احدیت فرامین او را دریافت کرده و در قالب دین به بنی آدم ابلاغ نمودند. و این چنین شد که دین به وجود آمد تا این انسان حیران را که گرایش‌های ذاتیش او را درساند، کریم، به راه صحیح رهنمون شود و تا بداند برای سعادت‌مند شدن در دنیا و عقبی - چگونه سیری را باید بییماید.

انسان موجودی فوق العاده پیچیده است و به قول بعضی از فلاسفه، انسان عالم صغیر است، و مولای متقیان علی علیه السلام در این مورد می‌فرماید: «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ ۲». بر این اساس شناخت خداوند در گرو شناخت نفس است.

۱. قرآن مجید، سوره مؤمنون، آیه ۱۴.

۲. نهج البلاغه، سخنان قصار.

حال سؤال این است که انسان چه چیزی را در مورد خود و آدمیت خود که شایسته خلیفه الهی است باید بداند که این اندازه مهم است؟

به عقیده بنده مراد این است که آدمی باید توانایی‌ها و استعدادهای بالقوه الهی که در وجود او نهاده شده است را به خوبی بشناسد و سپس کاوش کند که چگونه با استفاده از این توانایی‌ها می‌توان آدم بود؟ چگونه می‌توان انسان کامل بود؟ آیا کسب علم و دانش تا حد اعلای آن، او را بدین جایگاه می‌رساند؟ ثروت و مال فراوان چه؟ آیا می‌تواند او را به کمال انسان بودن برساند؟

بسیار است که پاسخ این پرسش‌ها منفی است، چرا که با پیشرفت شگفت‌آور علوم در این سده بی‌روشنی می‌بینیم که روز به روز و لحظه به لحظه از انسان بودن فاصله گرفته می‌شود، ارزش‌ها و سجایای اخلاقی به فراموشی سپرده شده، میلیون‌ها نفر در شور و هیاهو و فتنه‌های گرسنگی جان می‌سپارند، فحشاء و بی‌بند و باری به حد اعلای نامرئیت در حال است. چنانچه همه پیشرفت در علوم مختلف برای انسان زیستن، کمکی نکرد است. چنانچه همه علوم، مستقیم یا غیرمستقیم در جهت قدرتمند کردن انسان است برای تسخیر طبیعت به نفع خود.

لذا آن چه که به انسان در جهت آدم زیستن کمک می‌کند، برگزیدن دین و مذهب است. انسان بی‌دین و بی‌مذهب انسان نیست، بلکه موجودی است که با کمک علوم مختلف و قدرت اندیشه، توانایی چپاول و کشت و کامروایی زیادتری را دارد.

ناگفته نماند که دین معارض با علم و دانش نیست بلکه از ابزار و وسیله است، اگر آدمی با ابزار علم در شناخت دین و مذهب تلاش نماید، بدون تردید این علم مفید فایده بوده و او را به سعادت رهنمون می‌شود.

اما آنچه حایز اهمیت است، این است که باید کدام دین و کدام مذهب را برگزید، تا بتواند پاسخ همه نیازهای مادی و معنوی، دنیوی و آخروی را بدهد. کدام دین و مذهب است که می‌تواند انسان را به سعادت برساند؟

لذا این بنده سرا پا تقصیر بر آن شدم تا با توجه به اهمیت موضوع در شرایطی که از طرفی هر فرقه و مذهبی مدعی حقانیت خود و از طرفی دیگر گروهی بسی محابا بر طبل بی دینی می کوبند تا خود را از زیر بار مسؤولیت انسان بودن رهایی بخشد، حاصل مطالعات و پژوهش های خود را جهت آشنایی نسل جوان با چگونگی شکل گیری مذاهب اسلامی به ویژه مذهب تشیع در طول تاریخ و ادوار مختلف به اختصار به رشته تحریر درآورم.

مهم ترین اهداف نگارش این کتاب عبارتند از:

۱. آشنایی نسل جوان و دانش پژوهان از نحوه شکل گیری مذاهب مختلف.
۲. تبیین نسبی سبب فراز و نشیب های آن در طول تاریخ.
۳. آشنایی با مشخصات ای مهم دینی و مذهبی و آثار آنان.
۴. در عصری که یکی از اهداف استعمار شبه افکنی در میان جوانان است، بهترین راه، روشن کردن حقایق و واقعیت ها است.
۵. در این کتاب سعی بر این است، مروری که از دین و مذهب به ناحق به عنوان ابزاری برای رسیدن به مطامع حکومتی یا شخصی استفاده شده، تا حدودی معرفی گردد.
۶. منظور اصلی در این کتاب بیشتر جنبه ی تاریخی و موضوع است، نه تعلیم مذهبی.
۷. در این کتاب هدف طرفداری از فرقه یا گروهی مد نظر نیست صرفاً مطالب مطرح شده، شرح واقعه است.
۸. در ویرایش جدید، علاوه بر رفع نواقص چاپ قبلی مباحث تکمیلی در خصوص وقایع مهم عصر خلفای راشدین و اموی و همچنین دوره سلجوقیان مطرح شده است.
- ۹- در ویرایش اخیر به دلیل درخواست بسیار زیاد خوانندگان محترم، موضوع فرقه کیسانیه (مختاربه) و زندگی مختار ثقفی از کودکی تا وفات تا حد لزوم و

بضاعت نویسنده آورده شده است.

امیدوارم این مجموعه مورد توجه و اقبال پژوهشگران و محققان عزیز قرار گرفته و با ارسال نظرات ارزشمند خود از طریق ایمیل به آدرس:
www.msh_31037@yahoo.com ما را یاری نمایند.

محمد شقاقی

زمستان ۱۳۹۷

www.ketab.ir